

ческих направлений. При таком подходе, научный потенциал криминалистики найдет свое более широкое применение. Кроме того, на наш взгляд, прекратится тенденция снижения часов на изучение курса криминалистики поскольку она станет наукой методологического плана, разрабатывающая основы юридического доказывания по важнейшим отраслям правоприменения.

Білоус В. В.

Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого», доцент кафедри криміналістики,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИКА І ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПЕРЕШКОДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

З точки зору закономірностей інформаційної епохи, заслугоує на беззаперечне схвалення криміналістичною доктриною і правозастосовною практикою закріплення у положеннях Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (КПК) позитивного сприйняття законодавцем технологізації життєдіяльності інформаційного суспільства, взагалі, та процесуальної діяльності, зокрема.

Серед найбільш актуальних технологічних новел КПК слід відзначити законодавчу регламентацію цілої низки негласних слідчих (розшукових) дій, зумовлених упровадженням інформаційних і телекомунікаційних технологій: аудіо-, відеоконтроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж і електронних інформаційних систем; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу; спостереження за особою, річчю або місцем; аудіо-, відеоконтроль місця (ст.ст. 260, 263, 264, 267–270 КПК).

Проведення негласних слідчих (розшукових) дій передбачає вироблення наукових рекомендацій, тактичних прийомів і методів їх проведення. Арсенал таких прийомів і засобів їх

оптимального проведення має запропонувати криміналістика, в якій повинні посісти належне місце специфічні закономірності у використанні криміналістичних знань різними суб'єктами процесу правозастосування з урахуванням реальної змагальності (Шепитько В. Ю. Предмет, система и задачи криминалистики в XXI веке [Текст] / В. Ю. Шепитько // Криминалистика и судебная экспертиза: наука, обучение, практика IX: сборник научных статей. Часть II. — Vilnius: Charkovas, 2013. — С. 38, 40). Однак виконання цих актуальних і, безсумнівно, витребуваних правозастосовною практикою завдань потребує від криміналістики як науки синтетичної природи виходу за межі її традиційних зв'язків з кримінальним процесом та інтеграції до системи знань про інформаційну безпеку особистості, суспільства та держави.

Змагальність сторін кримінального провадження передбачає, перш за все, їх рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів (ч. 2 ст. 22 КПК). Однак, у досліджуваному нами аспекті реальність задекларованої змагальності можна визнати вельми умовною, адже якщо сторона обвинувачення наділена правом збирати докази шляхом безпосереднього проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ч. 2 ст. 93 КПК), то у сторони захисту є право лише ініціювати проведення слідчих (розшукових) дій її опонентом (ч. 3 ст. 93 КПК). При цьому у самому законодавчому визначенні негласних слідчих (розшукових) дій зазначається, що такі дії — це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом (ч. 1 ст. 246 КПК), і таким чином, для методів їх проведення встановлено загальний режим секретності. А положення ч. 1 ст. 254 КПК, згідно якого відомості про факт та методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій, осіб, які їх проводять, а також інформація, отримана в результаті їх проведення, не підлягають розголошенню особами, яким це стало відомо в результаті ознайомлення з матеріалами в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, може слугувати прикладом встановлення секретності для кожного конкретного кримінального провадження.

Відповідно до п. 1.6 Наказу Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки

України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5 «Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій — це сукупність організаційних, практичних прийомів, у тому числі із застосуванням технічних засобів, які дозволяють у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, отримати інформацію про злочин або особу, яка його вчинила, без її відома. Згідно з п. 1.16 цього Наказу порядок, тактика та методика проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, взаємодія уповноважених оперативних підрозділів, які виконують доручення слідчого, прокурора на їх проведення, з особами (підрозділами), що залучаються до проведення таких дій, регулюються окремим нормативно-правовим актом органів, у складі яких перебувають уповноважені оперативні підрозділи. Відомості про факт або методи проведення негласної слідчої (розшукової) дії віднесено до відомостей, що становлять державну таємницю (пп. 4.12.4 п. 4.12 Зводу відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженого наказом Служби безпеки України від 12.08.2005 р. № 440).

Наведені вельми дискусійні нормативно-правові визначення негласних слідчих (розшукових) дій і методів їх проведення, окремим складовим яких без належного наукового обґрунтування надано не характерних для них ознак, на нашу думку, зводять нанівець будь-які намагання вчених на законних підставах забезпечити рівним за обсягом криміналістичним знанням не тільки сторону обвинувачення, а й сторону захисту. Всупереч давно сформованим тенденціям розширення кордонів криміналістики і її виходу за межі «науки про розслідування злочинів» за рахунок успішного використання криміналістичних засобів, прийомів і методів в інших сферах юридичної діяльності (оперативно-розшуковій, судовій, прокурорській, експертній, адвокатській) і на тлі гарантування можливості використання в доказуванні під час досудового розслідування результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій на рівні з результатами проведення інших слідчих (розшукових) дій, це згортає

предмет криміналістики до меж оперативно-розшукової діяльності з усіма негативними для науки і користувачів генерованого нею знання наслідками. Окреслені проблеми потребують невідкладного наукового обґрунтування і законодавчого врегулювання шляхів їх вирішення для забезпечення балансу інтересів особи і держави в інформаційній царині. При цьому слід врахувати й загально світові тенденції, породжені гострими дискусіями на найвищому міжнародному рівні, пов'язаними з оприлюдненням у червні 2013 р. британським виданням «Guardian» наданих екс-співробітником американських спецслужб Едвардом Сноуденом матеріалів про транскордонну реалізацію програми глобального спостереження.

Білоус О. П.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України, здобувач

ПРО ОФШОРНІ КОМПАНІЇ У ЗЛОЧИННИХ ТЕХНОЛОГІЯХ «КОНВЕРТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ»

Світовим трендом останніх десятиліть стало використання з метою податкової оптимізації юридичних осіб, зареєстрованих у «податковому раю», «податкових оазах (гаванях, сховищах)», офшорних (англ. offshore — «поза берегом», «поза межами») зонах (центрах, юрисдикціях). Тобто країнах з суворими правилами захисту комерційної таємниці, податкові системи яких, засновані на частковому або повному звільненні фізичних і юридичних осіб від оподаткування та відсутності жорсткого контролю за рухом капіталу.

Однак, так звані офшорні компанії використовуються не тільки з метою уникнення податків (tax avoidance) — цілеспрямованої, правомірної, економічно обґрунтованої діяльності платників податків зі зниження податкових зобов'язань, але й з метою ухилення від податків (tax evasion) — вчинення кримінальних правопорушень. Згідно з даними звіту «Boston Consulting Group» (BCG), світовий обсяг коштів, виведених до